

УДК 658

Л. І. Ріщук, к.е.н., доцент

В. А. Петришин, магістр

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БЕНЗИНУ НА НАФТОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Нафтопереробна промисловість є вагомим елементом економіки країни. Вона забезпечує більшість галузей народного господарства необхідною сировиною, продуктами нафтопереробки і є елементом формування ціни на будь-яку продукцію.

Світова нафтопереробна промисловість робить багато зусиль, щоб збільшити вихід продуктів з високим октановим числом, зменшити кількість відходів, а також поліпшити загальну якість одержуваного продукту [1]. Та перевірки якості бензину, проведені Держпродспоживслужбою на українських АЗС показують, що третина проб нафтопродуктів не відповідає державним стандартам якості [2].

Комплексним показником, що враховує і якість, і ціну продукції є її конкурентоспроможність. Управління конкурентоспроможністю продукції є однією з актуальних проблем зарубіжної та вітчизняної економіки. Її вирішення визначає можливості щодо створення міцних позицій не лише на внутрішньому, а й на міжнародних ринках. Тому варто визначити перелік параметрів для комплексної оцінки конкурентоспроможності бензину.

Використаємо традиційний підхід до визначення конкурентоспроможності продукції на основі розрахунків одиничних та групових показників.

На першому етапі проводиться оцінка якісних характеристик товару.

Основні якісні характеристики найпоширенішого бензину з октановим числом 95 (50,9 % в обсязі реалізованого бензину в Україні у квітні 2016 р.) та їх нормативні значення наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні якісні властивості бензину з октановим числом 95 [3]

Показники якості	Нормативне значення
1	2
Дослідницьке октанове число (ОЧД), min.	95
Моторне октанове число (ОЧМ), min.	85
Вміст свинцю, мг/л, max.	5
Щільність при 15 °С, кг/м ³	720-775
Вміст сірки, мг/кг, max.	50
Стійкість до окислення, хв., min.	360
Зовнішній вигляд	Прозорий та світлий
Випробовування на мідній пластинці чи корозія мідної пластинки (3 год. ± 5 хв. за температури 50 °С), клас, max.	1
Об'ємна частка бензолу, %, max.	1,0
Масова частка кисню, %, max.	2,7

Для кожного показника розраховуються одиничні показники

конкурентоспроможності за формулою 1.

$$q_i = \frac{P_i}{P_{\sigma i}}, \quad (1)$$

де q_i – одиничний показник конкурентоспроможності;

P_i – значення показника оцінюваного товару;

$P_{\sigma i}$ – нормативне значення показника.

Також, ДСТУ 4839:2007 передбачено вимоги щодо безпеки, охорони довкілля, маркування та пакування, транспортування та зберігання, відповідність яким має вплив на якість продукції. При відповідності зазначеним вимогам одиничний показник (q_i) буде рівним 1, при невідповідності 0.

Далі для кожного показника (показники якості та вимоги, зазначені вище) визначається його питома вага, залежно від того наскільки він є важливим.

На подальшому етапі здійснюють розрахунки групових критеріїв конкурентоспроможності за якісними (2) та ціновим (3) параметрами:

$$Q_a = \sum_{i=1}^n q_i * a_{ai}, \quad (2)$$

де a_{ai} – питома вага i -го якісного одиничного показника;

n – кількість якісних показників.

$$Q_c = \frac{C_i}{C_{\sigma}}, \quad (3)$$

де C_i – ціна i -го зразка продукції;

C_{σ} – ціна базової продукції.

Загальний показник конкурентоспроможності розраховується відношенням якісних параметрів до цінового:

$$K_{aa} = \frac{Q_a}{Q_c} \quad (4)$$

Якщо загальний коефіцієнт конкурентоспроможності більше 1, то товар вважається конкурентоспроможним на ринку.

На сьогоднішній день автомобільні бензини та дизельні палива, що виробляються вітчизняними НПЗ, за хіміко-фізичними показниками значно поступаються закордонним. Тому дуже важливими питаннями є гармонізація українських стандартів з європейськими та посилення системи контролю якості, яка практично не працює на даний момент. Але перехід до європейських стандартів поки що ускладнюється відсутністю необхідних технологічних установок та процесів [4].

Таким чином, якість вітчизняних нафтопродуктів є низькою, що зумовило зниження конкурентоспроможності нафтопереробних підприємств. Необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності українських виробників нафтопродуктів є модернізація технологічних установок та процесів шляхом залучення іноземних інвестицій та проведення урядом грамотної політики у цій сфері.

Список посилань на джерела

1. The Petroleum Refining Industry / Industrial Energy Use / Washington, D. C.: U. S. Congress, Office of Technology Assessment, OTA-E-198, 1983 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.princeton.edu/~ota/disk3/1983/8312/831208.pdf>.
2. Офіційний сайт Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consumer.gov.ua>.
3. Research into the quality of biocomponents on the fuel quality / 6th International Scientific Conference TRANSBALTICA, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.vgtu.lt/bitstream/1/622/1/matijosius_147-151.pdf.
4. Денісова М. В. Конкурентоспроможність України на міжнародному ринку нафтопродуктів / М. В. Денісова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_NIEK_2008/Economics/37268.doc.htm.

УДК 657

Ю. В. Савка, аспірант

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

Систему бюджетування на підприємстві розглядають як систему управління внутрішнім процесом формування витрат, доходів та грошових потоків підприємства на базі управлінського обліку, яка реалізується шляхом виконання всіх управлінських функцій (планування, організації, контролю, аналізу, мотивації та регуляції), кожна з яких зумовлює формування відповідних підсистем для прийняття обґрунтованих рішень з урахуванням галузевих особливостей функціонування підприємств [1].

При створенні комплексної системи бюджетування перше, що потрібно зробити, – це сформулювати і затвердити набір ключових показників діяльності (КПД), які також можна назвати цільовими орієнтирами, що є скелетом системи планування і контролю діяльності компанії.

Дані показники можна поділити на дві основні групи – залежні показники та показники, що впливають. Друга група показників розглядається як фактори, що впливають на зміну залежних показників. І лише за значеннями залежних показників можна сказати, чи значення показника, який впливає, є позитивним, в залежності від того, яке значення залежного показника воно детермінує. Залежні показники ще можна назвати контрольними. А показники, які впливають слід розглядати як об'єкти (або точки) управління відповідних структурних підрозділів.

Збалансоване функціонування системи бюджетування на підприємстві залежить від постановки завдання і відповідно до нього вибору системи